

Masarykova univerzita v Brně, fakulta
sociálních studií, katedra
environmentalistiky.

Seminární práce:

ACEH

Osnova seminární práce:

1. Charakteristika území, které je předmětem sporu, a jeho (velmi stručná) historie.
2. Příčiny vzniku konfliktu. Okolnosti, které vedly k vypuknutí násilí.
3. Klíčové události ve vývoji sporu od jeho vzniku do současnosti (historie konfliktu).
4. Charakteristika stran konfliktu.
5. Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu (geopolitika konfliktu).
6. Přehled dosavadních strategií řešení konfliktu (mírových i násilných) a jejich výsledky.
7. Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení sporu.
8. Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu.

1. Charakteristika území, které je předmětem sporu, a jeho historie.

Aceh je jednou z indonéských provincií, která se rozkládá na území cca 52 tis.km² na severozápadě ostrova Sumatra. Poloha Acehu je strategická – rozkládá se na konci Malacké úžiny, kudy denně proplouvají stovky lodí zabezpečující velkou část světového obchodu. Na východě sousedí Aceh s provincií Severní Sumatra, na jihu a západě je obklopen Indickým oceánem. Název Aceh je odvozen od slova Aca (sestra), nebo od spojení Ba'si Aceh-Aceh (velký listnatý strom poskytující stín).

V současné době žije v Acehu 5 milionů obyvatel, převážně Muslimů. Největší část populace je soustředěna podél východního pobřeží, zejména v okolí Lhokeseumawe, kde se nachází průmyslové centrum, petrochemický komplex Arun, který je jedním z nejvýznamnějších producentů ropy a zemního plynu v Indonésii. Západní pobřeží je zalidněno poměrně řídko, hornaté vnitrozemí zčásti pokrývají pralesy. Díky úrodným půdám je základním zdrojem obživy v Acehu zemědělství, ve kterém pracuje přes 80% obyvatel. Plodiny jsou pěstovány na suchých polích, avšak nejběžnějším obrazem místního zemědělství jsou zavodněná pole s rýží. Při pobřeží se většina obyvatel živí rybolovem.

V Acehu se nachází dva významné zdroje nerostných surovin - ložiska zemního plynu a ropy, na který navazuje petrochemický průmysl, který značně ovlivňuje celou indonéskou ekonomiku. Strategická poloha Acehu nedaleko asijské pevniny předurčila tento kraj k ranému kontaktu s okolním světem. Oblast navštěvovali od počátku našeho letopočtu buddhističtí poutníci z Číny, obchodníci z Indie a později také muslimové ze západní Indie a Persie. Byli to zřejmě oni, kdo koncem 13.století přinesl svou víru na severní Sumatru. Období rozkvětu Acehu nastalo za vlády sultána Iskandara Mudy, který dokázal dočasně eliminovat své rivaly a ze své země vytvořil největší námořní a obchodní mocnost západní Indonésie. Po jeho smrti však Aceh mnoho ze své moci ztratil. Důležité bylo, že se Aceh nikdy nedostal do sféry vlivu javánských království a byl státem uznávaným evropskými mocnostmi již na počátku 17.století.

Soupeření mezi Brity a Holanďany o dominanci v tomto regionu ukončila v roce 1824 Londýnská smlouva, kterou si obě mocnosti rozdělily sféry vlivu na souostroví. Nizozemci se vzdali Singapuru a indických území a výměnou získali Sumatru. Součástí dohody bylo, že Aceh má nárok ponechat si svoji nezávislost a tím byla de facto uznána jeho suverenita. Nezávislost

Acehu, která trvala až do roku 1871, byla přerušena holandskou invazí. Jejím následkem propukla v roce 1873 válka, která trvala až do roku 1942.

Po druhé světové válce se Acežané významně zapojili do bojů za nezávislost Indonésie. Když v roce 1949 Indonésie nezávislosti dosáhla, stal se Aceh jednou z jejích provincií. Nedlouho poté ale přišla u Acežanů deziluze z toho, jak byla Indonéská republika řízena. Nespokojenost ještě vzrostla, když byl Aceh odebrán status provincie. První povstání propuklo v roce 1953 – povstalci se formálně připojili k širšímu hnutí Darum Islam, jenž bojovalo za islámskou Indonésii. Centrální vláda byla ochotná ke kompromisu, takže konflikt skončil v roce 1959 přiznáním Acehu statusu speciálního teritoria s náboženskou a kulturní autonomií.

K dalšímu povstání v Acehu došlo v roce 1976. V jeho čele stál Hasan di Tiro, který neusiloval o islámský stát v rámci Indonésie, ale o nezávislý stát, jehož ústavou by byl Korán. Pro prosazení tohoto cíle založil Hnutí za svobodný Aceh (Gerakan Aceh Merdeka, GAM), které proti indonéské vládě bojuje dodnes. Povstalci vyhlásili nezávislost Acehu, na což centrální vláda zareagovala násilnými represemi a vůdce hnutí donutila odejít do exilu (di Tiro působí ve Švédsku).

Opozice vůči vládě, do jehož čela se postavila National Liberational Front Aceh Sumatra, opět vzrostla v roce 1989. Boje, do kterých vládla nasadila armádu, trvají dodnes.

2. Příčiny vzniku konfliktu. Okolnosti, které vedly k vypuknutí násilí.

Vliv muslimů se projevil především v pobřežních městských státech Samudra – Pasai a Pedir, jež se oba nacházejí na území dnešní provincie Acech. Zvláště Samudra – Pasai byl ve 14. století prvním centrem islámské víry a vzdělanosti v indonéském souostroví v rámci asijské sítě obchodu, který byl v rukou muslimských kupců. Vedle náboženství šířil Pasai také svou kulturu a jazyk – Jawi Pasai, (známý jako klasická malajština) do mnoha přístavů v souostroví.

Období rozkvětu paradoxně nastalo po roce 1511, kdy Malaku dobyli Portugalci. Přítomnost katolických dobyvatelů a jejich opatření ovšem vyvolala značnou nelibost u muslimských obchodníků z celé Asie, z nichž se mnozí přesunuli právě do přístavu Bandar Acech, dnešní Banda Acech. S tím souvisel i odklon plavebních tras na Moluky, tzv. ostrovy koření. A právě nárůst intenzity obchodu s kořením a zlatem přinesl Acehu nebývalou prosperitu a moc.

Prvním z mocného rodu vládců Acehu byl Ali Mughayat Syah (1514 – 1530), který vyhnal Portugalce z Pasai a stal se tak neomezeným panovníkem nejstaršího sultanátu na Sumatře. On i jeho nástupci po celá desetiletí bojovali o nadvládu nad oblastí s Portugalci a malajským královstvím Johor, ale ani jedna z válčících stran nenabyla úplné převahy. Tyto časté a razantní útoky Acežanů řádně otřásly sebevědomím Portugalců.

Skutečného vrcholu dosáhl acežský sultanát o století později za vlády Iskandra Mudy, v překladu Alexandra Mladého (1604 – 1636). Ten díky skvěle vyzbrojené armádě dočasně potlačil své rivaly v úžině a ze své země učinil na krátkou dobu největší námořní a obchodní mocnost západní Indonésie, k čemuž ještě připojil některá obsazená území po celé Sumatře a na Malajském poloostrově. Po jeho smrti ztratil Acech své výsadní postavení v oblasti a také mnoho ze svých dobytých území. Zajímavostí je, že ve druhé polovině 17. století se v silně islámském Acehu ujaly vlády ženy-sultánky!

Pro pochopení pozdějšího vývoje je nutné zmínit fakt, že se Aceh nikdy nedostal pod vliv javánských království a byl státem uznávaným evropskými obchodními mocnostmi již na počátku 17. století. Velvyslanec Acehu byl například prvním „Indonésanem“, který vstoupil na holandskou půdu (r. 1601). Obchodní smlouva acežského sultána a anglické královny Alžběty I. zůstala v platnosti až do 19. století.

Roku 1824 byla podepsána Anglo-holandská smlouva, kterou si obě mocnosti rozdělily

sféry vlivu na souostroví. Nizozemci se vzdali Singapuru a indických území a výměnou získali Sumatru. Součástí smlouvy však byl jeden významný bod, tj. Aceh měl nárok ponechat si svoji nezávislost a tím byla de facto uznána jeho suverenita. Acežský sultanát si udržel nezávislost až do roku 1871, kdy Britové odsouhlasili Nizozemcům invazi do Acehu. Následovala vleklá válka, která trvala celých 35 let až do roku 1907 než se Holanďanům podařilo Aceh ovládnout. Acežany se jim však nikdy nepodařilo zlomit úplně a odpor v podobě guerillové války pokračoval až do japonské okupace a vyhnání Nizozemců roku 1942.

Po druhé světové válce se Acežané zapojili do bojů za nezávislost Indonésie, kdy se vlastně opět postavili proti Holanďanům, kteří chtěli získat zpět ztracenou kolonii. Po ukončení bojů díky intervenci světového společenství se ovšem nenaplnilo očekávání hrdých Acežanů na dosažení určité nezávislosti v indonéské federaci. Aceh se odmítl stát vazalem Jakarty, stejně jako dříve odmítl Holanďany. Brzy po vzniku unitárního státu, kde se střetávaly odlišné principy sekularismu prvního prezidenta Sukarna a centralismus versus acežský islám a autonomie. Začleněním Acehu do křesťanské provincie Severní Sumatra tak vypukl další odboj, tentokrát proti indonéské vládě. V roce 1959 byl Acehu přiznán prezidentem Sukarnem status *daerah istimewa* neboli provincie se zvláštním režimem. Aceh si mohl spravovat záležitosti náboženství, tradičního zvykového práva *adat* a vzdělávání. Tuto autonomii Acehu ovšem brzy odebral Sukarnův nástupce, prezident Suharto, jenž prosazoval uspořádání Indonésie na základě centralismu a unifikace. Navíc byla v 70. letech u pobřeží Acehu objevena ložiska ropy a zemního plynu, které Indonésii pomohly překonat ekonomickou krizi, do které ji přivedl megaloman Sukarno. Aceh však nezískal z tohoto bohatství prakticky nic, neboť veškeré zisky byly kontrolovány státem a částečně odváděny do zahraničí. Pokud někdo z těchto příjmů profitoval, pak to byli Javánci a zejména příslušníci armády a Suhartovi političtí přívrženci.

3. Klíčové události ve vývoji sporu od jeho vzniku do současnosti (historie konfliktu).

Vznik GAM (Hnutí za svobodný Aceh) se datuje do 70. let minulého století. Zakladatelem je Hasan di Tiro (potomek vůdce odboje proti Holanďanům), který v roce 1976 vedl povstání proti indonéské vládě, jehož cílem byla nezávislost Aceh – nezávislý stát, jehož ústavou by byl Korán.

Po odmítnutí, jenž trvala do konce 80. let se GAM opět dostal ke slovu, tentokrát za široké podpory acežské veřejnosti. Tehdejší prezident Suharto tvrdě zasáhl a vyhlásil Aceh „válečnou operační zónou“. Cílem zásahu nebyli jen samotní ozbrojení členové GAMu, ale také široká acežská veřejnost podezřelá se spolupráce se separatisty. V tomto období docházelo ze strany TNI (indonéská armáda) k četným případům porušování lidských práv a podle Amnesty International zahynulo v letech 1989 až 1992 2000 lidí.

Svržení generála Suharta skýtal naději na demilitarizaci Aceh a zavedení demokracie do této provincie. Po jeho odchodu se však nic podstatného nezměnilo. I když oficiálně byla „válečná operační zóna“ v Aceh odvolána, armáda ze z provincie nestáhla a postupovala stále stejným způsobem. To vedlo k dalším krvavým bojům v jejichž důsledku přišlo o život mezi srpnem 1998 a prosincem 1999 534 lidí, z toho na 450 civilistů.

Další indonéský prezident, Abdurrahman Wahid, se pokoušel násilí v Aceh zastavit a za jeho vlády byla uzavřena smlouva o humanitárním příměří – 12. květen 2000 v Ženevě. Výsledkem bylo uznání rozsáhlé autonomie provincie a v jejím důsledku došlo k zavedení islámského práva v celém Aceh. Ovšem armáda tuto dohodu nerefletovala a k dalším rozhovorům s vládou ze strany GAM proto nedošlo.

Prosinec 2002 – smlouva o ukončení násilností. Ani tato dohoda nevyšla. Představitelé GAM nebyli ochotni přistoupit na kompromis a žádali plné osamostatnění Aceh. Ze strany indonéské vlády bylo vydáno ultimátum, které GAM odmítnul, což znamenalo vyhlášení výjimečného stavu a další rozsáhlé krveprolití a porušování lidských práv ve masivním měřítku.

Zatím poslední a zatím úspěšnou mírovou dohodou je dohoda z tohoto roku uzavřená 15. srpna v Helsinkách. Dalo by se říct, že k jejímu uzavření přispěla i katastrofa loňského prosince, kdy byl Aceh silně zasažen přívalovou vlnou tsunami.

4. Charakteristika stran konfliktu.

V ozbrojenom konflikte regiónu Aceh vystupujú dve bojujúce strany. AGAM – hnutie oslobodenia Acehu – vojenské krídlo, ktoré sa snaží o získanie nezávislosti pre región.

Proti nemu stoja: 1) indonézska armáda
2) policajné zložky

Obe (1,2) sa usilujú o zachovanie Acehu v rámci Indonézskej republiky.

Aj AGAM, aj indonézske ozbrojené zložky porušujú ľudské práva. Obetami porušovania ľudských práv sú zo strany AGAM predovšetkým obyvatelia Acehu, ktorí podporujú zotrvanie v štátnom zväzku s Indonéziou. Sú to najmä prisťahovalci pochádzajúci z iných ostrovov republiky a zasa obetami ozbrojených zložiek sú obyvatelia skutočne alebo hypoteticky spolupracujúci s GAM. GAM, centrálnou vládou nazývané Hnutie narúšajúce bezpečnosť Acehu – GPK, je politickým hnutím bojujúcim za nezávislosť Acehu a jeho pretvorenie na islamský štát. Opiera sa o nacionalisticko-náboženské princípy a o pocity sociálno-ekonomického vykorisťovania a nespokojnosti s centrálnou vládou.

v 70. rokoch, teda v období svojho vzniku, malo rastúcu podporu acehského obyvateľstva, čo možno vyčítať z výsledkov vládneho hnutia Golkar, reprezentujúceho centrum, v parlamentných voľbách.

V roku 1971 získal Golkar 49 %, v 1977 41 % a pokles sympatií zavŕšil v roku 1982, keď získal iba 37 % hlasov. V ďalších voľbách bol však vývoj opačný, keď v roku 1987 obdržal po prvý raz nadpolovičných 51,8 % a v roku 1992 dokonca 57.(135) V súčasnosti je však podpora GAM obrovská, keďže sa odhaduje, že až 80 % acehských dedín je v súčasnosti pod kontrolou alebo vplyvom tohto hnutia.

Vykonávateľom ideológie GAM však nie je hnutie samo, ale jeho vojenské krídlo AGAM majúce na svedomí niekoľko porušení ľudských práv, zabití príslušníkov indonézskej armády, ale aj acehských civilistov. Počet týchto partizánskych bojovníkov sa odhaduje na 15 až 20 tisíc, hoci indonézske minister obrany v apríli 2001 tvrdil, že AGAM má len 4 896 členov. Vojaci AGAM sú nedostatočne vybavení. Odhaduje sa, že majú asi len 1 000 až 4 000 moderných zbraní. V ich výzbroji prevládajú väčšinou podomácky vyrobené zbrane. Vo všeobecnosti sú bojovníci AGAM málo disciplinovaní, a teda by mali byť ľahkou korisťou armády. Ich veľkou výhodou je fakt, že

majú obrovskú podporu zo strany civilných pomocníkov, ktorí prinajmenšom dva- až trikrát prevyšujú počet ozbrojencov, a ktorých úlohou je poskytovať informácie, úkryt alebo potravu. Acehská komunita je hlavným zdrojom príjmov GAM. príjmi dopĺňajú taktiež ilegálnym vyberaním lokálnych daní a príjmami z kriminálnej činnosti, akým je napríklad obchod s marihuanou. AGAM je organizovaný na regionálnej báze.

Abdullaha Sayafi'e- hlavný veliteľ. Pod neho spadajú okresní velitelia a pod nich miestni velitelia veliaci malým jednotkám vo všetkých častiach Acehu. AGAM je najaktívnejší v častiach Pidie, Bireuen a severnom a východnom Acehu.

Ťažisko jeho aktivít sa však sústreďuje v severnom Acehu a Bireuene. Žije tu jedna štvrtina obyvateľstva Acehu (milión obyvateľov regiónu). To však nie je hlavným dôvodom. Nachádza sa tu priemyselny komplex Lhokseumawe spracúvajúci zemný plyn.

Partizánske akcie AGAMU sa konajú počte 10-30 ľudí. Sú zamerané proti vojenským a policajným konvojom a úradom, pričom však zaobchádzanie so zajatcami a telami mŕtvych je často v rozpore s ľudskými právami.

Vo februári roku 2001, v súvislosti so zhoršujúcim sa zdravím zakladateľa a vodcu GAM Hasana di Tira, sa hnutie rozdelilo. Iba jedna časť sa zúčastňuje na rokovaníach s Indonézskou vládou– Front národného oslobodenia Acehu-Sumatry (ASNLF). Druhou je Vládna rada Hnutia oslobodenia Acehu so sídlom vo Švédsku. Jej cieľom je mierové riešenie konfliktu prostredníctvom tlaku medzinárodného spoločenstva na Indonéziu. To je jeden z dôvodov, prečo táto časť upozorňuje na situáciu v Acehu.

Okrem hnutia GAM sa proti centrálnej vláde stavajú aj iné organizácie:

- a) HUDA – organizácia moslimských náboženských vodcov
- b) SIRA – organizácia združujúca mladých intelektuálov. Centrálna vláda ju začala považovať za úzko prepojenú s GAM
- c) Samozrejme, že nie všetci obyvatelia Acehu podporujú GAM. Tí, čo sú proti odtrhnutiu sa od Indonézie, sa buď vyznačujú silným pocitom národnej identity – ide predovšetkým o prisťahovalcov z iných ostrovov, alebo im príslušnosť k štátnemu celku vyhovuje – jedná sa najmä o vládnych úradníkov a o ľudí s ekonomickými záujmami v tomto regióne.

„Indonézske ozbrojené sily: polícia a predovšetkým indonézska armáda. Keďže o vnútornú bezpečnosť sa má starať indonézska polícia, práve ona by mala prichádzať do konfrontácie s príslušníkmi AGAM. V skutočnosti však policajné zložky a predovšetkým polovojenské policajné oddiely Mobilnej brigády BRIMOB nie sú ešte dostatočne organizované, vybavené a vycvičené, aby odolali rozsiahlej, rozptýlenej a politicky motivovanej sile akou je AGAM. Preto sa pri udržiavaní vnútornej bezpečnosti musia spoliehať na pomoc armády. V roku 2001 sa počet pravidelných príslušníkov polície v provincii odhadoval na 7 tisíc a dlhodobo umiestnených príslušníkov armády na 6 tisíc. K týmto číslam však treba pripočítať ďalších 40 tisíc mimoriadne pridelených príslušníkov. Hoci sa prípady porušovania ľudských práv objavujú tak u AGAM ako aj u indonézskeho ozbrojeného sil, v prevažnej miere sú páchané policiou a armádou. Porovnávajúc akcie AGAM s akciami ozbrojených sil, nezávislá komisia zaoberajúca sa násilím v Acehu odhadla, že v období rokov 1989-1998 viac ako 90 % prípadov porušenia ľudských práv bolo spáchaných zo strany indonézskej armády a polície. A hoci sa v posledných rokoch prípady porušovania objavovali aj na strane AGAM, predsa je len aktivita indonézskej armády v tejto oblasti dominantná. Indonézska armáda je sama sebou, ale aj väčšinou obyvateľstva, vnímaná ako inštitúcia, ktorá má zabezpečiť národnú jednotu, a preto jej misie v Acehu, ale aj iných nepokojných provinciách sú vedené s pocitom tohto predurčenia, ktorého vznik sa datuje už do obdobia pred koncom druhej svetovej vojny. Vtedy, v septembri roku 1943 japonská vojenská správa umožnila Jávanom vytvoriť si vlastné ozbrojené sily – Dobrovoľnícku armádu obrancov vlasti (Sukarela Tentara Pembela Tanah Air, PETA), ale s obmedzením, že medzi jej príslušníkmi nesmie vzniknúť pocit nezávislosti. Tieto jednotky, doplnené o ďalších členov potom zohrali významnú úlohu pri oslobodzovaní Indonézie spod holandskej správy po druhej svetovej vojne. Odtiaľ teda vyplýva jedinečné postavenie indonézskej armády v spoločnosti, ktoré bolo v politickej rovine ešte donedávna dosť významné, keďže armáda mala v zákonodarnom zbore DPR, a tým aj v Ľudovom poradnom zhromaždení MPR 100 svojich zástupcov, a tiež jej nenahraditeľná úloha pri udržiavaní národnej jednoty.“

5. Síly a události mimo region, ovlivňující vývoj sporu (geopolitika konfliktu).

Ačkoliv konflikt v provincii Ach trvá přibližně třicet let, kořeny geopolitických zájmů o tuto oblast lze hledat již v 19. století, v dobách kolonialismu a z toho často pramenících sporů o hospodářskou nadvládu nad tou či onou oblastí.

První vleklé spory o Aceh a jeho hospodářské využívání vypukly mezi Velkou Británií a Nizozemím v roce 1824. V Acehu byla objevena naleziště drahých a barevných kovů, a právě proto se zde střetly zájmy obou velmocí. V roce 1870 dochází ke kompromisu: Aceh spadá pod nizozemskou správu, nicméně obě mocnosti mají stejné právo na uskutečňování svých obchodních zájmů. Je také důležité zmínit, že Acežané se již v této době nehodlali smířit z nizozemskou nadvládou, proto až do začátku 20. století vytvářejí hnutí odporu a pořádají v bojové výpady z hor (dnes bychom patrně řekli teroristické). Tato historická kapitola vývoje Acehu je důležitá především proto, že nám částečně ukazuje, kterým velmocím zůstane určitý vliv na tuto oblast až do dnešních dob.

Ve 20. století se zastavme u druhé světové války, která tuto oblast poznamenala, avšak zejména povzbudila acežské snahy o samostatnost. Nizozemí ve snaze oslabit moc místních elit dělí správu provincie mezi ulamy (učitelé, duchovní autority) a sultány. A právě tzv. Sdružení ulamů celého Acehu v letech 1939 – 1941 nalézá podporu při protinizozemském odboji ve fašistickém Japonsku, podpora se zdařila, Nizozemí se stahuje, nicméně Aceh se již v roce 1942 od Japonska opět odvrací. Po válce se Nizozemí snaží získat zpět svou provincii, ale díky intervenci světových mocností zůstává Acehu jeho suverenita.

V roce 1945 byla vyhlášena nezávislost Indonésie a k ní se připojuje i Aceh, ustanovením z Haagu (1949) má zůstat autonomní a osamostatnělou provincií. Nicméně Indonésie se snaží již od roku 1953 Aceh spoutat více pod centrální moc (prezident Sukarno), v roce 1953 vyhláší Aceh Nezávislý islámský stát (Darul Islam Indonésie), a vypukají vleklé spory a boje mezi vládou a Acežany, často vyprovokované i hospodářskou situací (například spory o zisky z ropy objevené v 70. letech minulého století).

Od poloviny 70. let probíhá stále trvající boj o acežskou nezávislost, který svět vnímal v různých polohách. Je nutno říci, že genocida na Acežany provozovaná prezidenty Sukarnem a později ve větší míře Suhartem probíhala mnohdy bez mezinárodního zájmu, stejně tak se zde nikdy neangažovalo mnoho zahraničních pozorovatelů. V době studené války se Indonésie stala

sférou zájmu zejména pro USA a Západní Evropu. Jednalo se většinou o podporu zbrojní, která směřovala indonéské armádě. Mezi hlavní dodavatele zbraní a vojenského vybavení patřily USA, Německo, Velká Británie a Francie. Aceh ale také nalézal podporu v některých islámských zemích, jako je Libye či Írán.

V devadesátých letech se situace nijak výrazně nemění, nicméně s radikalizací islámu a teroristickými hrozbami vstupují do hry další hráči. Aceh se stává místem pro rekrutování teroristů a operačním prostorem buněk Al Kajdy. Proto iniciativu v problémech této oblasti přejímají Spojené státy, které se na jedné straně snaží zaručit suverenitu Acehu, na druhé straně ale vidí v jednotě a podpoře Indonésie cestu jak zabránit postupu terorismu a podpořit demokratizaci oblasti. Proto USA v roce 2001 v rámci návštěvy indonéské prezidentky Megawati přislíbily pomoc ve prospěch Acehu, ale zároveň nabídly i vycvičení indonéských pořádkových sil.

Tato situace vedla ke krátkému zklidnění situace, nicméně boje propukly znovu, po dalších útocích vlády. Proto se v roce 2002 sešly v Ženevě pod mezinárodním dohledem (USA, Světová banka, EU, Japonsko) zástupci indonéské i acežské vlády, aby 9. 12. 2002 sepsaly dohodu o zastavení palby. Dále bylo stanoveno, že v provincii zůstanou mezinárodní pozorovatelé z Evropské unie. Nicméně nepokoje začaly propukat i po této době, byť v menší míře. Je důležité zmínit ještě, že po loňském zemětřesení a tsunami byla humanitární pomoc této oblasti podmíněna zachováním mírového stavu. Avšak boje pokračovaly. Aktuálně byla ale 15. 8. 2005 dojednána v Helsinkách úmluva o stažení indonéských sil a zároveň o odzbrojení separatistů. Doufejme, že mírové řešení je na dohled.

6. Přehled dosavadních strategií řešení konfliktů (mírových i násilných) a jejich následky.

Aceh obývají muslimové, kteří se chtěli odtrhnout od Indonésie a vytvořit vlastní nezávislý stát. Muslimští separatisté chtějí větší podíl z těžby ropy a zemního plynu. Boje začaly v roce 1976 a trvají téměř třicet let .

15. srpna 2005 byla podepsána mírová dohoda, která by měla ukončit téměř třicetiletý konflikt separatistů z Hnutí za svobodný Aceh (GAM) s vládou. Po třech dekadách končí krvavý konflikt, který stál životy více než 15 000 lidí. Za tu dobu se vystřídali v zemi tři prezidenti. Dohoda zaručuje amnestii pro členy Hnutí za svobodný Aceh a měla by omezit pobyt vládních oddílů v provincii a umožnit větší podíl Aceh na využívání vlastních zásob ropy a zemního plynu. Separatisté slibují, že se zřeknou požadavků na úplnou nezávislost a během tří měsíců se odzbrojí. Pro obyvatele Aceh byl datum 15. 8. 2005 historickým dnem, v hlavním městě se sešlo kolem 5000 lidí a v největší městské mešitě se modlili za mír. Už dvě podobné mírové dohody v minulosti zkrachovaly. Jednou z příčin, proč separatisté usilují od roku 1976 o samostatnost Aceh jsou právě spory o suroviny. Separatisté tvrdí, že Aceh nedostává adekvátní příjmy z exportu ropy a dalších surovin, kterými provincie oplývá. Nynější dohoda slibuje provincii větší podíl na využívání vlastních zásob ropy a plynu a omezuje naopak pohyb vládních vojáků v Aceh. Odzbrojení mělo začít 15. září 2005, 18. září se začala Indonéská armáda stahovat z provincie Aceh.. Odchod 800 vojáků předcházela 1. fáze odzbrojení, během které Hnutí za svobodný Aceh odevzdala čtvrtinu svých zbraní. Plnění podmínek je monitorováno 250 neozbrojených pozorovatelů ze zemí Evropské unie a jihovýchodní Asie. Dohoda zaručuje Aceh značnou autonomii a separatistům, kteří zanechávají odzbrojeného boje za samostatnost provincie, poskytuje amnestii. Pokud mír vydrží, Aceh má slíbenou pomoc na rekonstrukci ze zahraničí v hodnotě 5 miliard dolarů.

Evropská unie vyslala do Aceh pozorovatelskou Misi – AMM, která má dbát na dodržování podepsané mírové dohody:

1. Evropská unie má zájem podporovat mírové řešení konfliktu v Aceh a zvýšit stabilitu v celé jihovýchodní Asii včetně pokroku v reformách v oblastech hospodářství, práva, politiky a bezpečnosti.
2. 11. října 2004 Rada EU zdůraznila, že EU respektuje územní celistvost Indonéské republiky a že uznává její význam jakožto hlavního partnera. Rada vybídla indonéskou

vládu, aby v oblastech konfliktů i v oblastech možných konfliktů hledala mírová řešení a uvítala prohlášení prezidenta o úmyslu zavést v Aceh zvláštní autonomii. Rada potvrdila přání vytvořit s Indonésií užší partnerství.

3. 12. července 2005 ministr zahraničních věcí Indonésie vyzval jménem indonéské vlády EU, aby se účastnila Pozorovatelské mise v Aceh a pomohla Indonésii provést konečnou dohodu o Aceh. Podobnou výzvu zaslala indonéská vláda zemím ASEAN Bruneti, Malajsii, Filipínám, Singapuru a Thajsku. Hnutí za svobodný Aceh dalo najevo, že účast EU podporuje.
4. 15. srpna 2005 podepsala indonéská vláda a GAM memorandum.
5. Memorandum stanovuje, že indonéská vláda je zodpovědná za bezpečnost veškerého personálu Pozorovatelské mise v Aceh v Indonésii a že mezi indonéskou vládou a Evropskou unií bude uzavřena dohoda o postavení mise.

EU zřizuje pozorovatelskou misi EU v Aceh, nazvanou Pozorovatelská mise v Aceh (AMM), jejíž operační fáze začala 15. září 2005. AMM monitoruje provádění závazků indonéské vlády a GAM uvedených v memorandu o porozumění. AMM :

a) monitoruje demobilizaci GAM a jeho odzbrojení, zneškodnění zbraní, munice a výbušnin

b) monitoruje přemísťování neorganizovaných vojenských sil a neorganizovaných policejních složek

c) monitoruje opětovnou integraci aktivních členů GAM

d) monitoruje situaci v oblasti lidských práv

e) monitoruje proces legislativních změn

f) rozhoduje o sporných případech amnestie

Strukturu AMM tvoří velitelství, které je umístěno v Banda Aceh, dále 11 geograficky rozmístěných oblastních úřadů provádějících monitorovací úkoly a 4 odzbrojovací úkoly. Vedoucím mise AMM je jmenován Pieter Feith. Personál mise vysílají členské státy a orgány EU. Struktura AMM má jednotnou linii velení. Politický a bezpečnostní výbor zajišťuje politickou kontrolu a strategické řízení mise. Finanční referenční částka určená na pokrytí výdajů týkajících se AMM je 9 milionů EUR.

7. Seznam otázek (sporných bodů), které brání vyřešení sporu.

Vzhledem k nedávnému uzavření poslední mírové smlouvy (15. srpna 2005) a také k tomu, že výsledky jejího oboustranného plnění bude možno úplně vyhodnotit až po uplynutí 3 měsíců od začátku její realizace (15. září 2005) není možné ji jednoznačně prohlásit za konečné řešení konfliktu či za další neúspěšný pokus. Dalo by se tedy říct, že v současnosti vyřešení sporu nebrání nic, pokud se touto zábranou nestane samotná realizace smlouvy. V minulosti se v mírových jednáních nedařilo, podle našeho názoru, z důvodů neústupnosti obou stran – GAM trval na plném osamostatnění Aceh a indonéská vláda na oplátku předložila představitelům GAM své ultimátum, které by musel GAM bezesbýtku přijmout.

8. Návrh strategie vedoucí k vyřešení konfliktu.

Dosavadní řešení separatistických snah provincie Aceh jak ze strany vlády, tak ze strany hnutí GAM nevedly k zastavení násilí a nastolení míru, tudíž nesouhlasíme ani jednou z nich.

Co se vlády týče, místo rozhovorů bylo používáno vojenské moci pro připoutání regionu. Nastolení pořádku pomocí vojenského režimu je totiž, jak se ukázalo, z dlouhodobého hlediska nemožné, protože separatistické hnutí znovu posbírání síly k novému odboji proti centrální vládě – problém to tedy jen odloží a ne vyřeší. Atmosféra v regionu totiž vyznívá ve prospěch separatistickým snahám, což nejde přehlížet.

Úplné odtržení – jak o něj usiluje či usilovalo GAM – není naopak přípustné z pohledu indonéské vlády. Ačkoliv Aceh není z pohledu makro-ukazatelů nijak významný (obyvatelstvo provincie tvoří pouze 2% z celkové indonéské populace, rozloha 3% a HDP okolo 2,5 % z HDP země – což je s podivem, neboť se jedná o bohatou provincii), jeho odtržení by bylo pro Indonésii silnou ranou. Provincie je důležitá především kvůli nalezištím ropy – v Acehu se nachází 13 % všech indonéských nalezišť – a jejich ztráta by znamenala ohrožení energetické bezpečnosti a soběstačnosti země. Dalším faktorem, který ovlivňuje jednání vlády v tomto konfliktu je silné citění národní jednoty, které je charakteristické nejen pro vládní představitele, ale také pro většinu Indonésanů.

Jasně tedy je, že opravdu mírové řešení musí znamenat kompromis na obou stranách. Co tedy zúčastněné motivuje k uzavření dohody? Na straně separatistického hnutí je to zlepšení dosavadního postavení regionu a z pohledu vlády je dostatečně motivující pohled ekonomický. Dlouhodobé vedení konfliktu nezpůsobuje totiž škody jen samotné provincii, ale také vládě – pokud nebereme v úvahu jen škody na lidských životech (a ty by měly být dostatečným motivem k vyřešení sporu) je nutné zmínit i škody hospodářské – výdaje nutné na podporu ozbrojených jednotek v provincii či ztráty spojené s vynuceným čtyřměsíčním přerušением činnosti firmy Exxon Mobil Corp. v důsledku konfliktu.

Kdyby poslední uzavřená mírová dohoda nezklamala, byla by tedy ona cestou a správnou strategií k vyřešení konfliktu. Zde je třeba věnovat pozornost některým – je nezbytné, aby byla oběma stranami uzavřena „v dobré víře“, to znamená s upřímným úmyslem. Pozornost by měla být především věnována lidským právům, jejichž propagace v posledním smíru z roku 2002 chyběla. Důležitým prvkem je i účast nezávislých zahraničních pozorovatelů z mezinárodních institucí EU a ASEANu.

Prameny:

1. <http://www.muzzy.host.sk/diplomovka.htm>
2. <http://www.hrw.org>
3. Lidové noviny, 15. srpna 2005
4. <http://www.fas.org/irp/world/para/aceh.htm>
5. <http://acehnet.tripod.com/asnlf.htm>